

Een aanpak die respect voor erfgoedkwaliteiten combineert met aandacht voor actuele uitdagingen

*Illustraties aan de hand van 3 voorbeelden met verschillende wettelijke
beschermingsniveaus*

Cécile MAIRY

ORIGIN

ARCHITECTURE
& ENGINEERING
origin

PRESENTATIE VAN DE SPREKER

Cécile Mairy is ingenieur-architect en beschikt over een specialisatiediploma in 'Studie en Beheer van Cultureel Erfgoed'. Zij is bestuurder bij het bureau Origin Architecture & Engineering en geeft les aan UCLouvain LOCI. Zij is actief zowel in het kader van de strategische en operationele werking van het bureau als bij de concrete uitvoering van projecten.

Het doel van deze presentatie is te illustreren, aan de hand van 3 gebouwen met verschillende wettelijke beschermingen, de aanpak die kan worden gevolgd om het (klein) architecturaal erfgoed van Brussel te valoriseren, rekening houdend met diverse uitdagingen. Deze aanpak benadrukt twee essentiële hefbomen: enerzijds de kunst van het behouden en anderzijds de kunst van het laten evolueren... en de interacties tussen beide.

INHOUDSTAFEL

1. Context van de gehanteerde benadering

- Behoud van het bestaande gebouw (vergelijkbare aanpak zowel voor erfgoed met hoge waarde als voor klein erfgoed))
- Valorisatie van de erfgoedkwaliteiten
- Rekening houden met de geldende wettelijke beschermingen
- Inachtneming van de actuele uitdagingen

2. Hefbomen voor reflectie en voorstellen

- « Le soin des choses» (De zorg voor de dingen)
nota over het begrip 'klein' erfgoed
- « Erfgoed en transformatie»

3. Illustraties

Wettelijke beschermingen met meer of minder impact, die soms bijdragen tot bepaalde keuzes van de besluitvormers

- Gemeentehuis van Vorst
- Site van de MÉMé
- Royal Building Residence

4. Conclusie

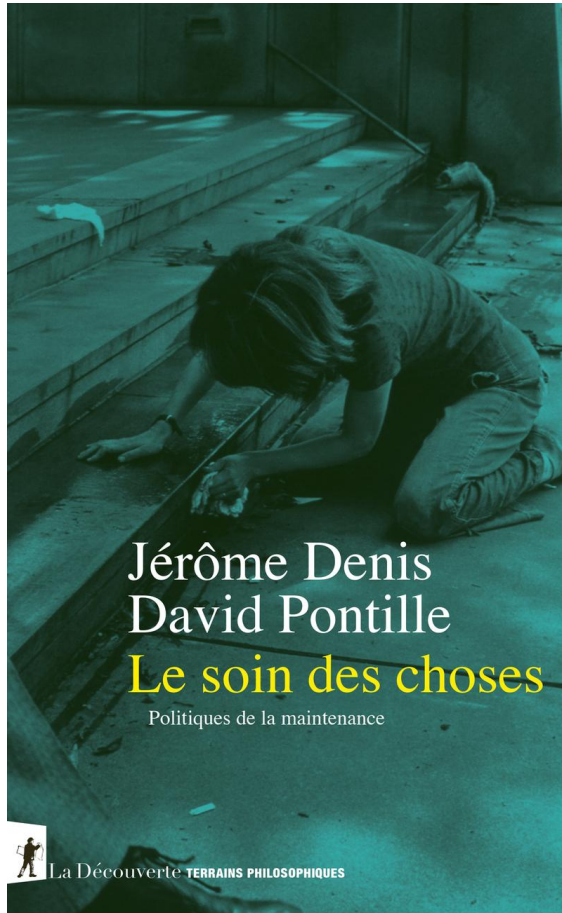
1. Context van de gehanteerde benadering

ARCHITECTURE
& ENGINEERING
origin

2. . Hefbomen voor reflectie en voorstellen

@ Omslag van het bijbehorende boek.

@ Icomos.

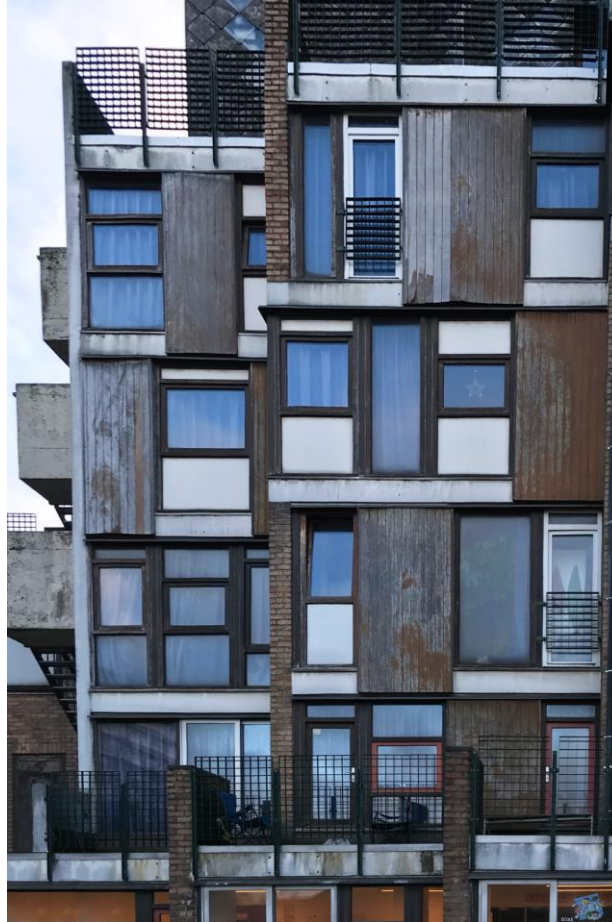
De wil om een kunst van het laten voortduren van de dingen te ontwikkelen, die ook past binnen de huidige milieuproblematiek: het behoud van hulpbronnen, weerstand bieden aan het jachtige tempo van overconsumptie, en het geven van voorrang aan onderhoud van gebouwen en uitrustingen.

De noodzaak om de zaken te laten evolueren op een manier die inspeelt op de actuele uitdagingen, met inachtneming van alle evaluatiecriteria zoals de staat van behoud, de mogelijkheden van het gebouw, de kansen en de technische/financiële beperkingen.

3. Illustraties

Gemeentehuis van Vorst. Balie kantoren. 2024.
foto@ georgesdekinder.

Bouw van de Mémé. Gevel. 2022.
foto @ Origin.

Royal Building Residence. 2024.
foto@Origin.

Gemeentehuis van Vorst

foto@ georgesdekinder.

foto@ georgesdekinder.

Gebouw uit 1937, gerealiseerd door Jean-Baptiste Dewin in opdracht van de Gemeente Vorst. Sinds 1992 volledig als monument geklasseerd (exterieur, interieur en meubilair).

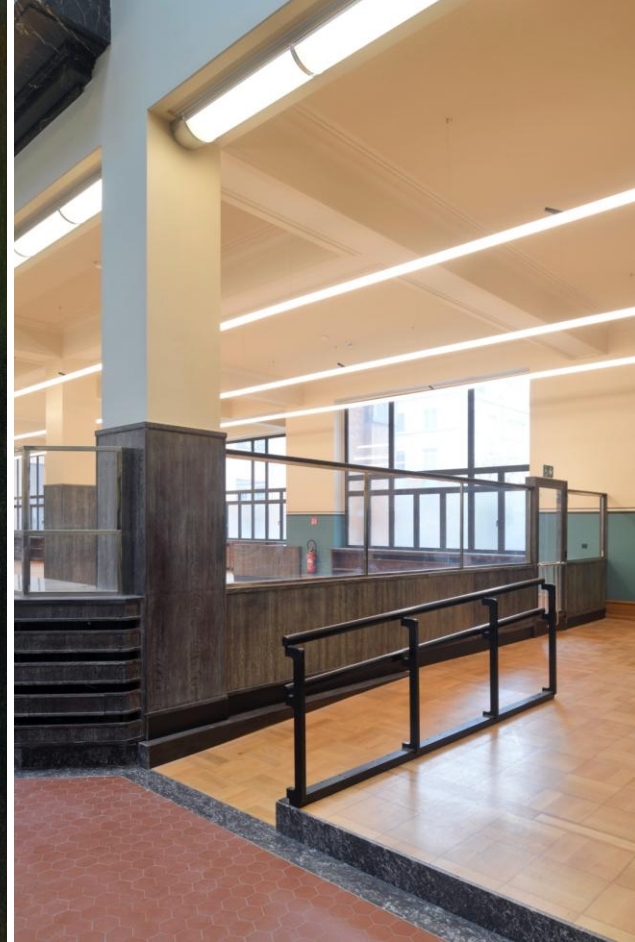
Gemeentehuis van Vorst

foto@ georgesdekinder.

foto@ georgesdekinder.

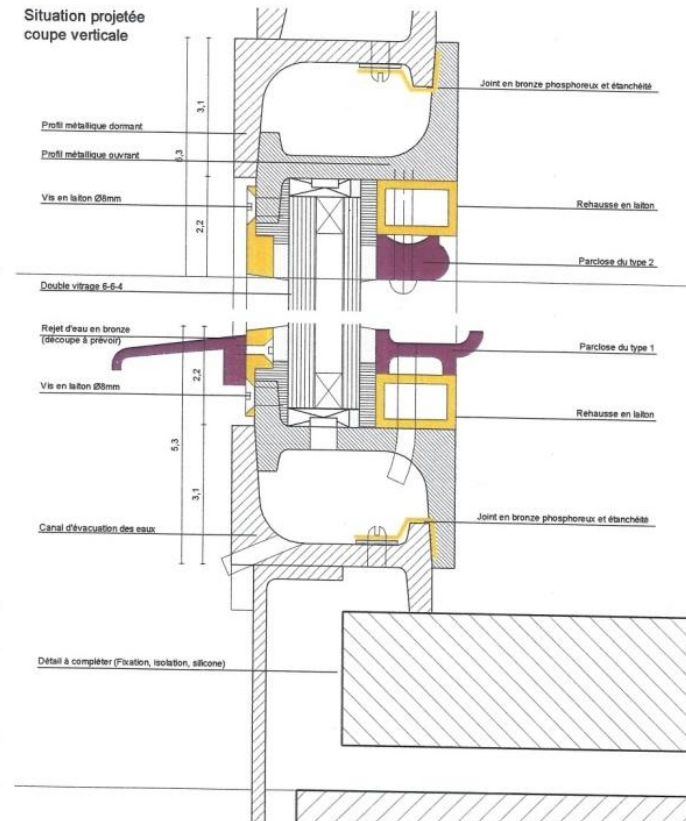
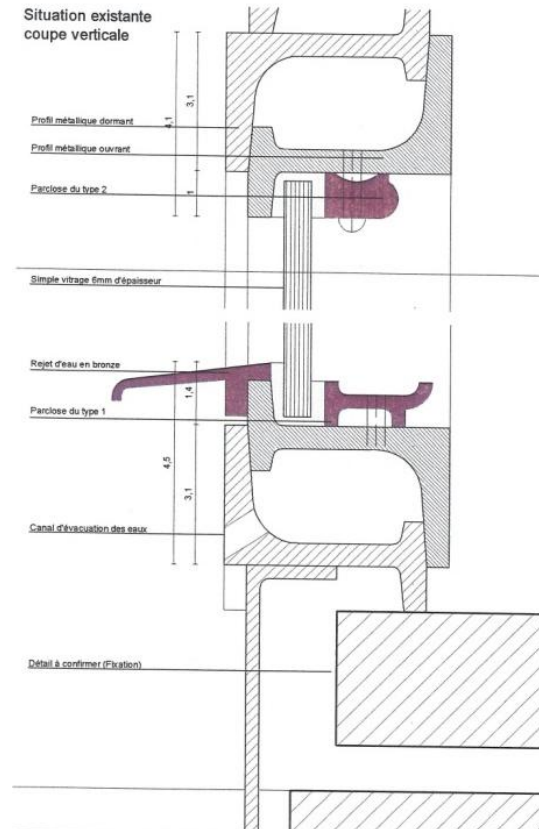
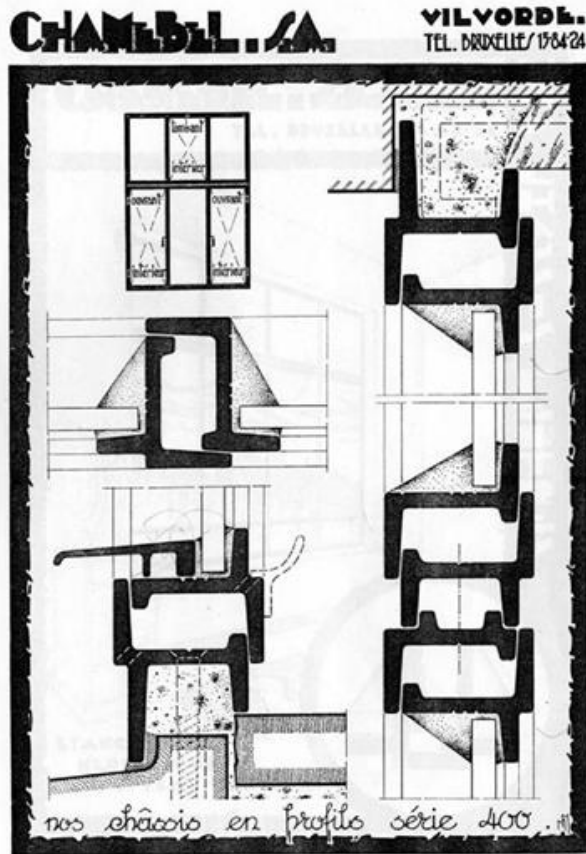
foto@ georgesdekinder.

Volledige restauratie van de buitenschil en de binnenruimten, afwerkingen en decoraties. Verbetering van de energieprestaties van het buitenschrijnwerk in metaal.

Diverse conformiteitsaanpassingen: toegankelijkheid voor PBM, brandveiligheid, verlichting, technische installaties, ventilatie, enz. Focus op bepaalde onderdelen: buitenschrijnwerk, binnenschrijnwerk versus tegelwerk.

Interventiefilosofie: restaureren, herstellen, aanpassen, verbeteren.

Gemeentehuis van Vorst_buitenschrijnwerk

Metalen schrijnwerk als getuigenis van een verdwenen vakmanschap, waarvan de staat van behoud het behoud mogelijk maakte. Verbetering van de energieprestaties:

- door de integratie van dubbel glas, mogelijk gemaakt door de oorspronkelijke keuze van de profielen (breed, dus voldoende ruimte beschikbaar)
- door plaatsing met glaslatten (niet met kit),
- door integratie van een stangensysteem dat het aantal contactpunten tussen vleugels en kaders verhoogt (luchtdichtheid),
- door toevoeging van een metalen profiel eveneens bestemd voor luchtdichtheid.

Valorisatie van een essentieel onderdeel van dit erfgoed door creativiteit en innovatie.

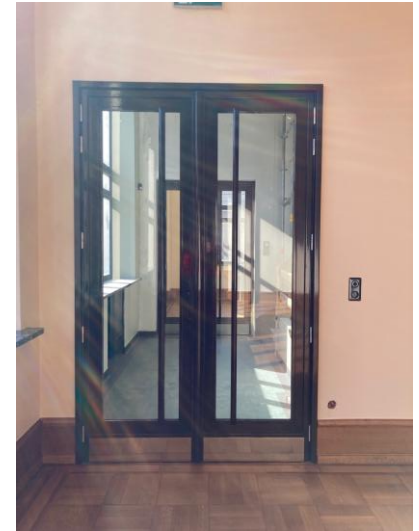
Gemeentehuis van Vorst_binnenschrijnwerk

foto@ Origin.

foto@ georgesdekinder.

foto@ Origin.

Houten binnenschrijnwerk waarvan de staat van behoud het behoud mogelijk maakte.
Controle van het functioneren van de vleugels, restauratie van de oppervlakte decoraties, revisie van het beslag, vervanging van het glas (gelaagd).
Samenstelling van nieuwe brandwerende deuren die voldoen aan de geldende eisen, maar de algehele coherentie van het schrijnwerk behouden.
Valorisatie van een essentieel onderdeel van dit erfgoed door restauratie en inspiratie.

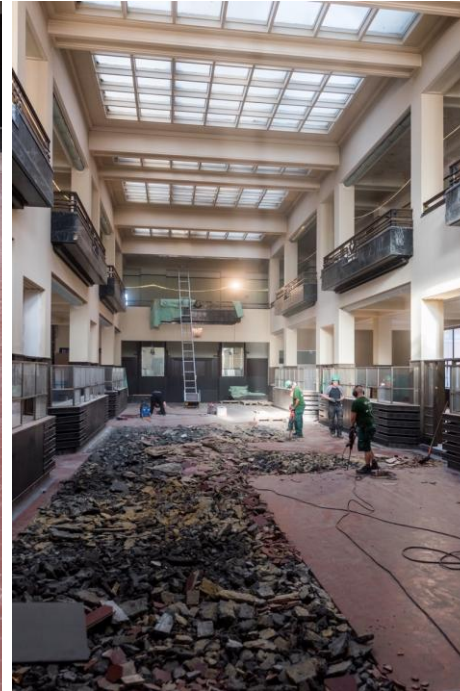
Gemeentehuis van Vorst_vloerbedekking in tegels

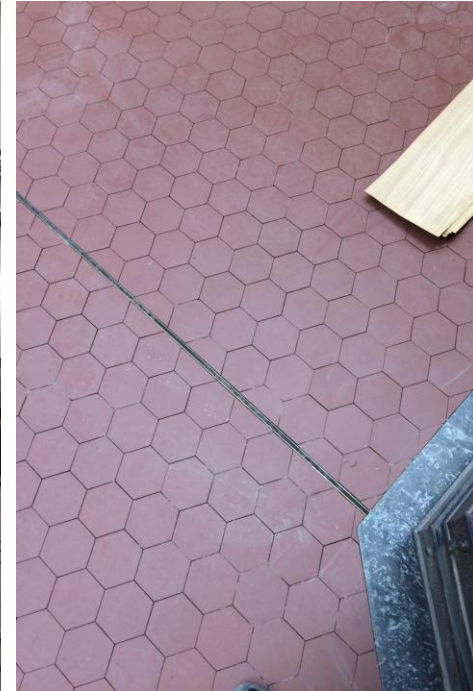
foto@ Origin.

foto@ Origin.

foto@ Origin.

foto@ Origin.

Keramische tegels waarvan de staat van behoud geen volledig behoud toeliet, met name door problemen in de lagen van het vloercomplex (koepelvorming van zand- en mortierlagen, uitzettingsproblemen). Vervanging van de tegels:

- met tegels van dezelfde vorm en kleur als de originele,
- met respect voor de technische aanbevelingen (voeguitsparingen, niet-hechtende dekvloer)

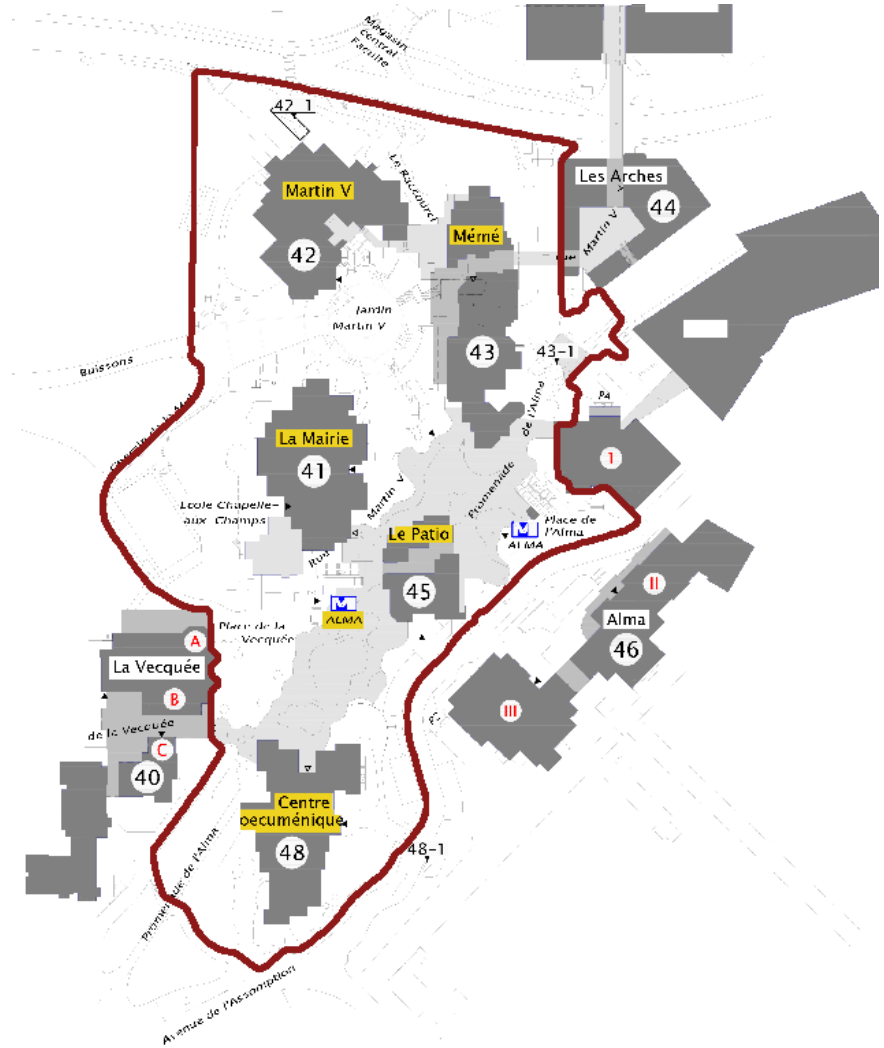
Valorisatie van een essentieel onderdeel van dit erfgoed door respect voor de materialiteit.

Site van de MéMé_Woluwe-Saint-Lambert

foto@ Origin.

Site ontworpen eind jaren 1970 door Lucien en Simone Kroll in opdracht van de UCL. Sinds 2020 opgenomen op de beschermingslijst van de site, de omgeving en de buitenschillen.

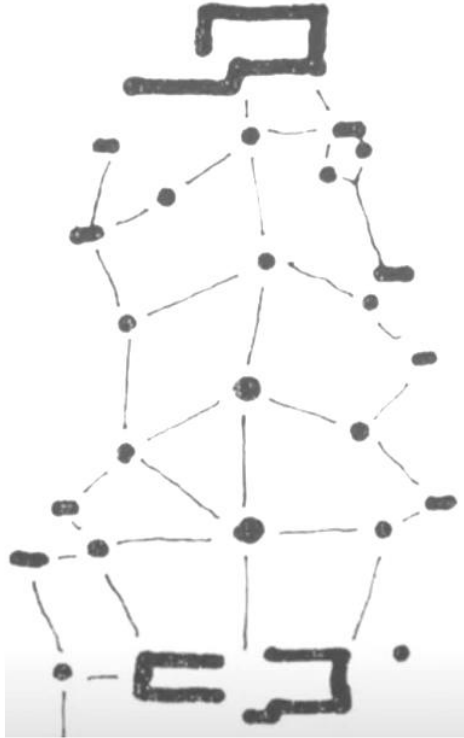
Site van de MéMé_Woluwe-Saint-Lambert

foto@ Origin.

Analyse van de bestaande situatie: veroudering van de onderdelen, problemen met luchtdichtheid, stabiliteit (beton) en veiligheid. Conformiteitsaanpassingen: energie // brandveiligheid > bewoonbaarheid.

Lay-out van betonnen kolommen

[illegible]

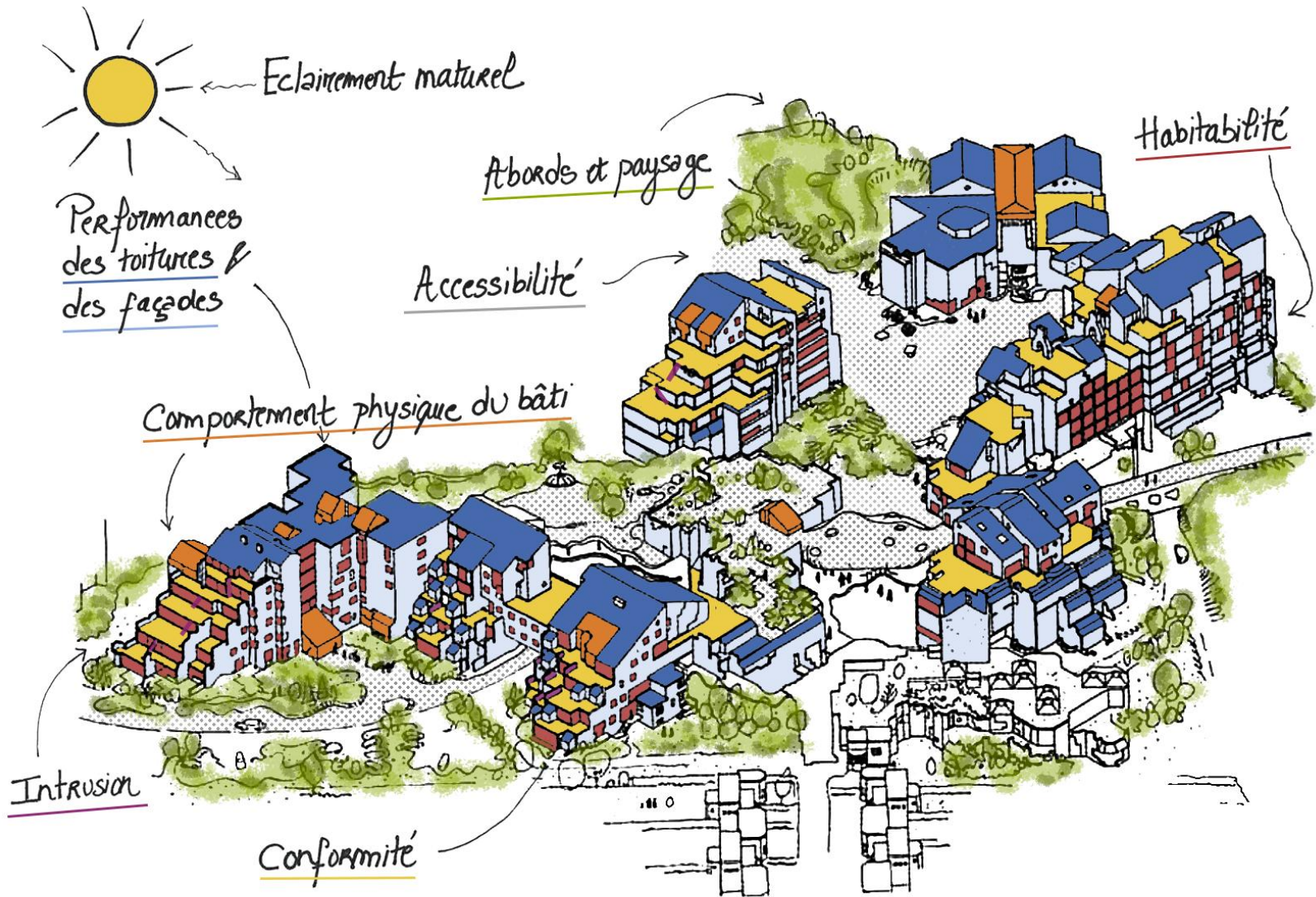
Hand-drawn architectural elevation of a window assembly on graph paper. The drawing is divided into two horizontal sections. The top section shows a window with multiple panes, including a central pane with a grid pattern and a pane with a diamond pattern. The bottom section shows a similar window assembly with a central pane labeled 'FIXE' and a pane with a grid pattern. Dimensions are marked in centimeters (cm) and millimeters (mm). Labels include 'OSSE TRAVERSE', 'VITRE (ou) ANSE', 'PUI (ou) LIMOSTE', 'CELE LATER', 'FIXE', and 'CELE LATER'. The drawing is on graph paper with a grid of 10x10 units.

Ontwerprincipes:

- Participatieve aanpak, betrokkenheid van de gebruikers
- Evolutiviteit, incrementele aanpak
- Traditionele materialen en conventionele uitvoering
- Ecologie/landschap

Interventiefilosofie die bestaat uit: hetzij kiezen voor een 'immateriële' valorisatie gebaseerd op de concepten van Kroll, hetzij kiezen voor behoud van de materiële identiteit van de gebouwen (=beeld).

Site van de MéMé_Woluwe-Saint-Lambert

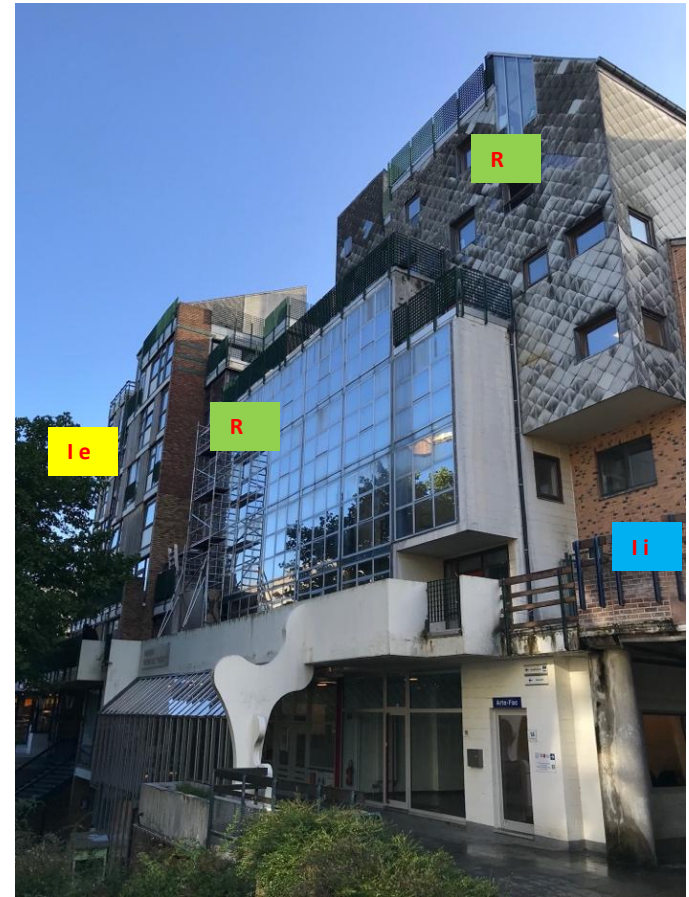
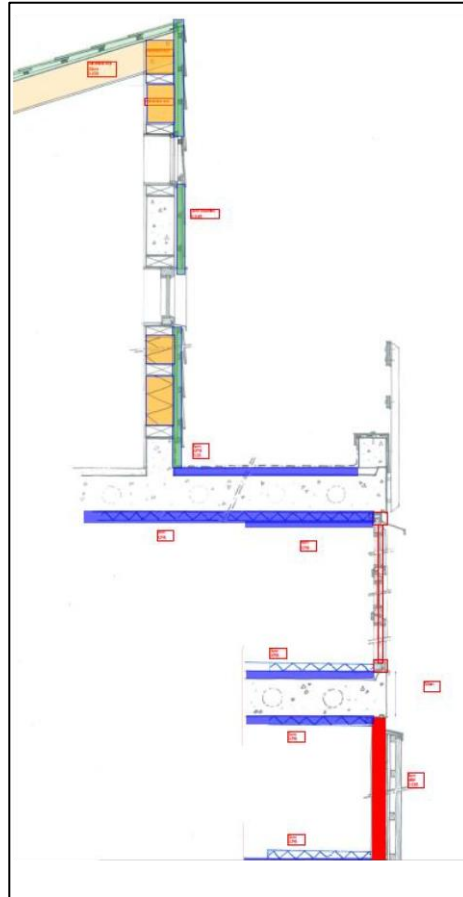
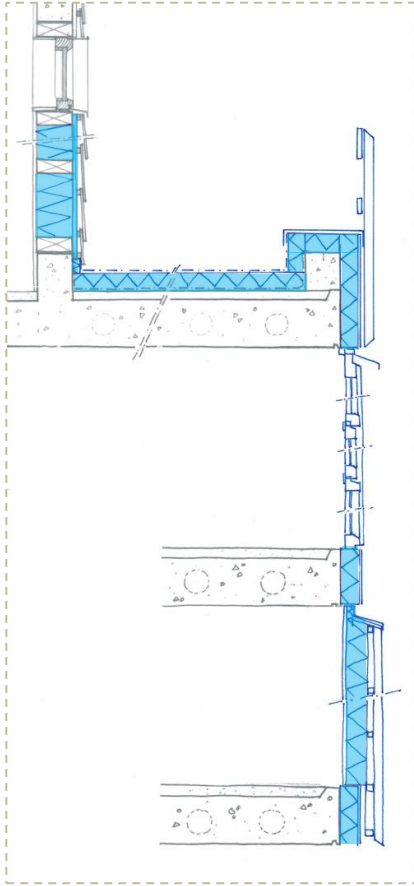

Alle thema's en problematieken die in het kader van de studie moeten worden behandeld.

Sterke onderlinge interacties.

Aandachtspunten voor energie- en brandveiligheidsaspecten, die de grootste impact hebben op de buitenschil.

Site van de MéMé_Woluwe-Saint-Lambert_Energieaspecten (isolatie)

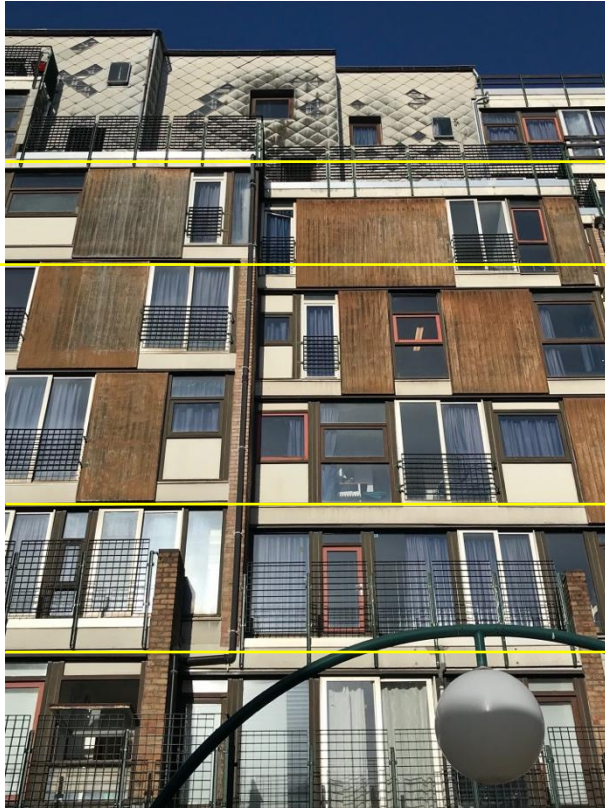

foto@ Origin.

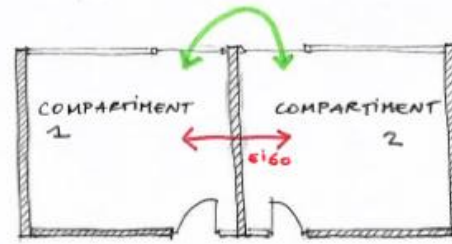
Evaluatie van de impact van isolatie aan de buiten- of binnenzijde.

Valorisatie van een essentieel onderdeel van dit erfgoed, namelijk de compositie van de gevels, door een casusgewijze aanpak die multidisciplinaire analyses vereist.

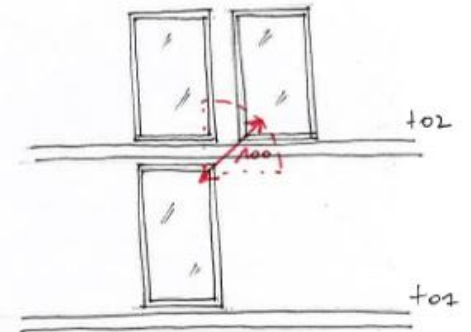
Site van de MéMé_Woluwe-Saint-Lambert_Brandveiligheid

foto@ Origin.

PLAN

ÉLEVATION

- PARE-FLAMME NON OBLIGATOIRE
- PARE-FLAMME OBLIGATOIRE (SUR 100 CM)
- PARI E160 OBLIGATOIRE

Evaluatie van de impact van de “vlamvertragende” eis op de buitengevels.

Valorisatie van een essentieel onderdeel van dit erfgoed, namelijk de compositie van de gevels, door een casusgewijze aanpak die multidisciplinaire analyses vereist.

Site van de MéMé_Woluwe-Saint-Lambert_Isolatie versus brandveiligheid

PYROBEL 25 - BOIS
EI 60

DESCRIPTION
Le Pyrobel 25 est un vitrage feuilleté transparent, composé de verres float et d'intercalaires intermédiaires, qui en cas d'incendie se transforment en écrans cellulaires réfractaires et opaques assurant l'étanchéité aux flammes et l'isolation thermique de la paroi vitrée. Le Pyrobel 25 est un vitrage coupe-feu avec un sens au feu indifférent.

CARACTÉRISTIQUES

Spécifications / Identification	Pyrobel 25 yourglass.com	Pyrobel 25 EG yourglass.com	Pyrobel 25 Kikant yourglass.com
Type de vitrage	Simple	Simple	Double
Épaisseur	25,6 mm	30,4 mm	43 mm
Tolérance sur épaisseur	± 2 mm	± 2 mm	± 3 mm
Tolérance sur dimensions	± 2 mm	± 2 mm	± 3 mm
Poids	60 kg/m²	68 kg/m²	75 kg/m²
Densités moyennes	24 de maximum	24 de maximum	24 de maximum
Propriétés lumineuses (EN410) (%) T _v / U _g ext	81 / 7	81 / 7	72 / 14
Valeur U _g (EN 10976)	5,2 W/m².K	5,2 W/m².K	2,2 W/m².K
Permittivité aux 100 Hz (EN 12666)	10	10	10
Isolément acoustique (EN 12758) Rw _{st} / C _w	40 (dB) (+/- 3)	43 (dB) (+/- 4)	43 (dB) (+/- 4)

PROCÈS-VERBAUX Classement suivant norme EN 13501-2

Système	Essai	DIMENSIONS MANI-VITRAGE (L x H)	
		PORTANT	PAYRAGE
CLOISON	AGC	1910 x 2860	2530 x 1540
		1529 x 2643	2530 x 1540

(*) Simple Vitrage - 100 mm/100 - 100 mm/100

afbeeldingen@AGC

afbeeldingen@buildwise

2 | Le système complet doit être pris en considération pour évaluer la classe de réaction au feu du revêtement de façade.

CS 77-FP CLOISONS VITRÉES/FENÊTRES FIXES

EI30

EI60

Configurations testées et approuvées

afbeeldingen@Cofim

CHASSIS VITRÉ

EI60
Selon PV feu du verrier

Suivant configuration
Rapport d'essai ou note de calcul

Caractéristiques

Cadre

- Bois dur à peindre
- Bois dur à vernir
- Intègre l'armature collée (à peindre)
- Autres (nous consulter)

Profil

- Régle
- Ranure à cloison
- Une aile de recouvrement

Option

- Couvre-joint
- Traverse intermédiaire ou meneau
- Jointon selon le PV du verrier
- Pied
- Élargisseur de traverse basse

Section

- Selon PV feu du verrier

Vitrage

- Vitrage (E)60 : clair, opale, sablé une face avec verre de protection, isolant vitrage pour amélioration des performances acoustiques et/ou thermiques, avec joint intégré, garde-corps, vitrage bord à bord
- à fixer avec perçage fourni

Forme du châssis

Autres : nous consulter

Dimensions H x L certifiées (mm)	Min	Max
Section		
Hauteur hors-tout	Selon PV feu du verrier	
Largeur hors-tout		

Mode de pose et supports

- Pose verticale sur supports souples ou rigides
- La pose des produits coupe-feu se réalise selon les préconisations du procès-verbal du verrier

Documentation technique

COFIM
Menuiserie intérieure technique

Tel: 04 78 44 89 50
www.menuiserie-cofim.com

Huidig onderzoek en technische voorstellen die een ingrijpende renovatie mogelijk maken, waarbij wordt voldaan aan de eisen en tegelijkertijd de erfgoedkwaliteiten (= materiële kwaliteiten) worden gerespecteerd.

Site van de MéMé_Woluwe-Saint-Lambert_Geprivilegieerd scenario

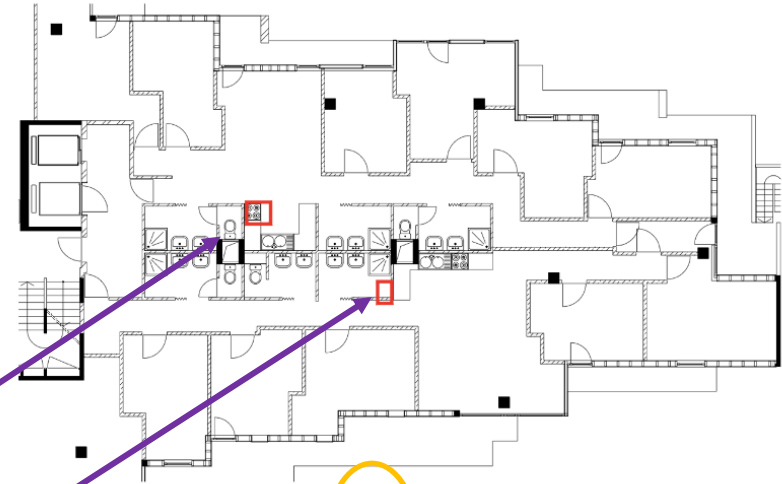
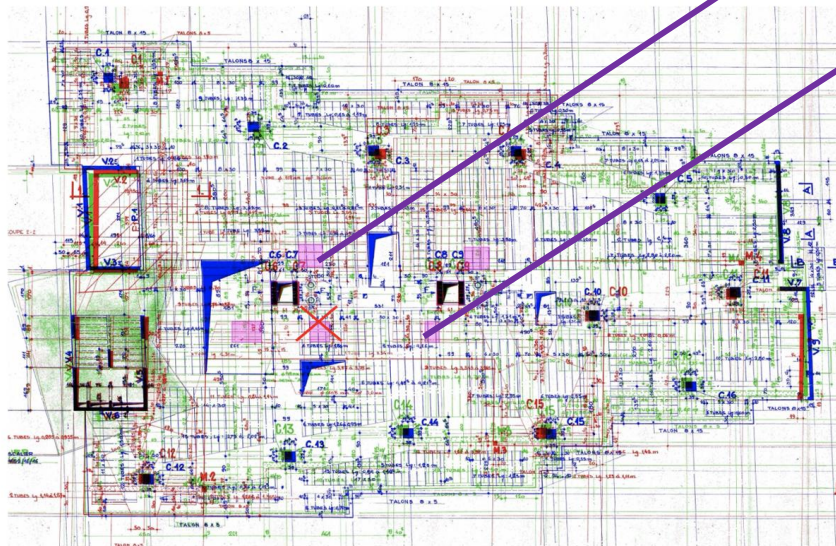
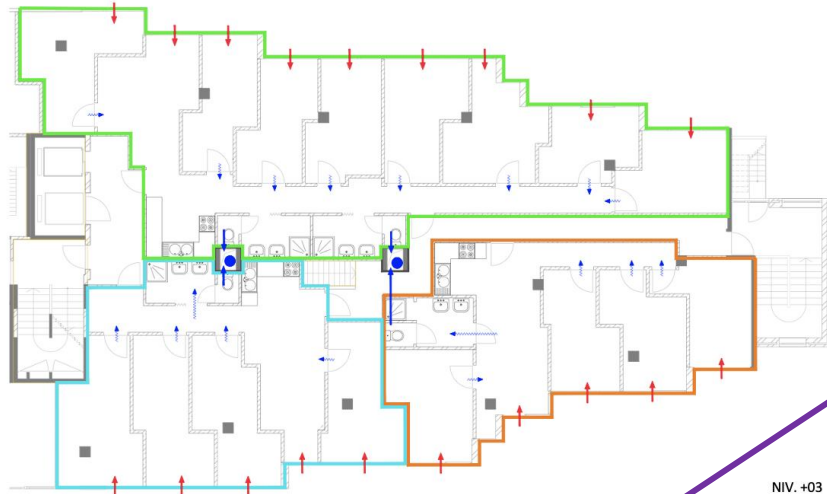
Afbeelding@ Origin.

Principevoorstel: interventie op maat, waarbij bepaalde onderdelen behouden blijven (vloeren en muren in baksteen, steen, betonblokken) en andere onderdelen worden vervangen (buitenschrijnwerk).

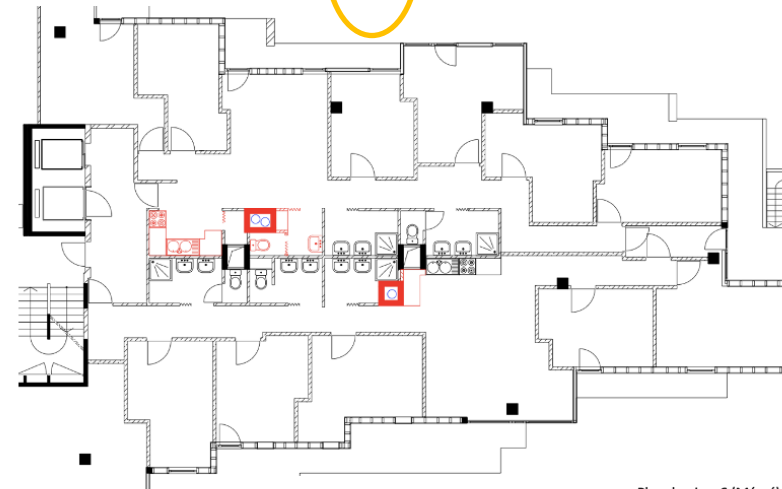
Site van de Mémé_Woluwe-Saint-Lambert_Bewoonbaarheid

afbeeldingen@ Origin

- Extraction
- Transfert d'air (par détalonnage de porte / grille de transfert)
- Amenée d'air naturel (de type invisible)

Plan du n^o +6 (Mémé).
Choix de la position des nouvelles gaines techniques

Plan du n^o +6 (Mémé).
Réalimentation du plan selon la position des nouvelles gaines techniques.

Allesomvattend overzicht van de thema's en vraagstukken die in het kader van de studie behandeld moeten worden. Er bestaan zeer sterke onderlinge interacties, met name: ventilatie via luchtinlaten van buiten, te voorzien verticale schachten binnenin, doorvoeringen voor de schachten te integreren met respect voor de stabiliteit van de vloeren (over de volledige hoogte), wat op zijn beurt invloed heeft op de interieurindeling van de woningen.

Royal Building Residence_Vorst en Sint-Gillis

foto's @ Origin

Geheel van drie gebouwen (Residenties I, II 'Tour Albert', III) ontworpen door Jacques Cuisinier in de jaren 1960. Inschrijving in de Inventaris van het Architecturaal Erfgoed van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Appartementseigendom ACP Royal Building.

Royal Building Residence_Vorst en Sint-Gillis

In rood, aandeel beschadigde bakstenen.
Afbeelding @ Origin.

foto@ Origin

Interventiefilosofie gebaseerd op een evenwicht tussen het rekening houden met technische vereisten (het tegengaan van constructiefouten, voornamelijk van de baksteenbekleding, en het oplossen van ontwerp- en uitvoeringsfouten), economische vereisten en het behoud van het erfgoedkarakter.

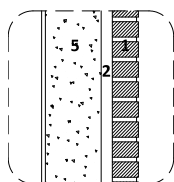
Royal Building Residence_Vorst en Sint-Gillis_Renovatie van de gevels of vervanging van de bakstenen?

afbeeldingen@ Origin

SITUATION EXISTANTE

PATHOLOGIES

- Choix de la brique
- Hors-plomb des parements
- Absence des joints de dilatation
- Absence de ventilation de la coulisse
- Ebrasement non étanche au droit des linteaux /talons

SITUATION PROJETEE

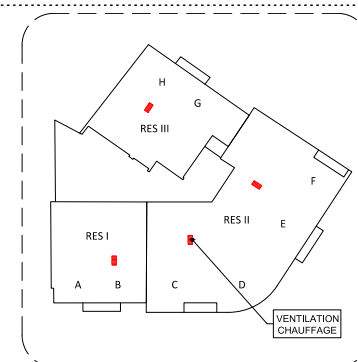
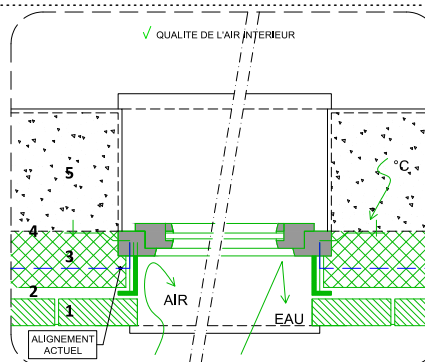
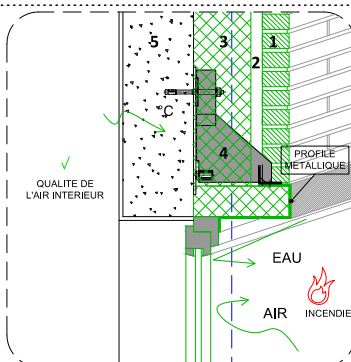
RENOVATION DES FACADES

Intervention par résidence
car surépaisseur liée à l'isolation

LEGENDE

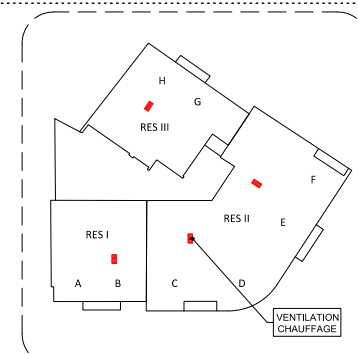
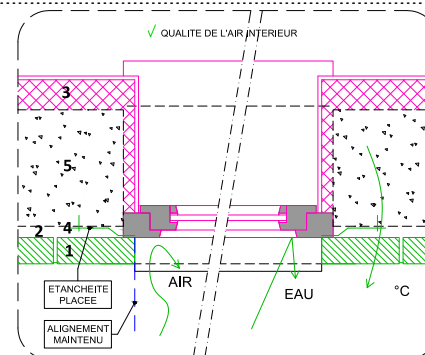
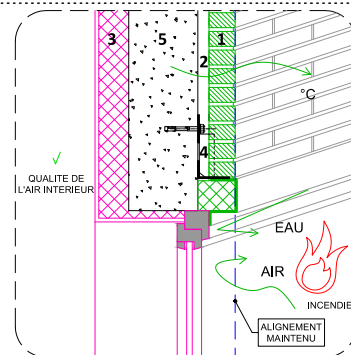
- 1 Briques de parement
- 2 Coulisse
- 3 Isolant
- 4 Console
- 5 Mur porteur en béton/briques

— Situation existante
— Situation projetée
— Situation projetée optionnelle

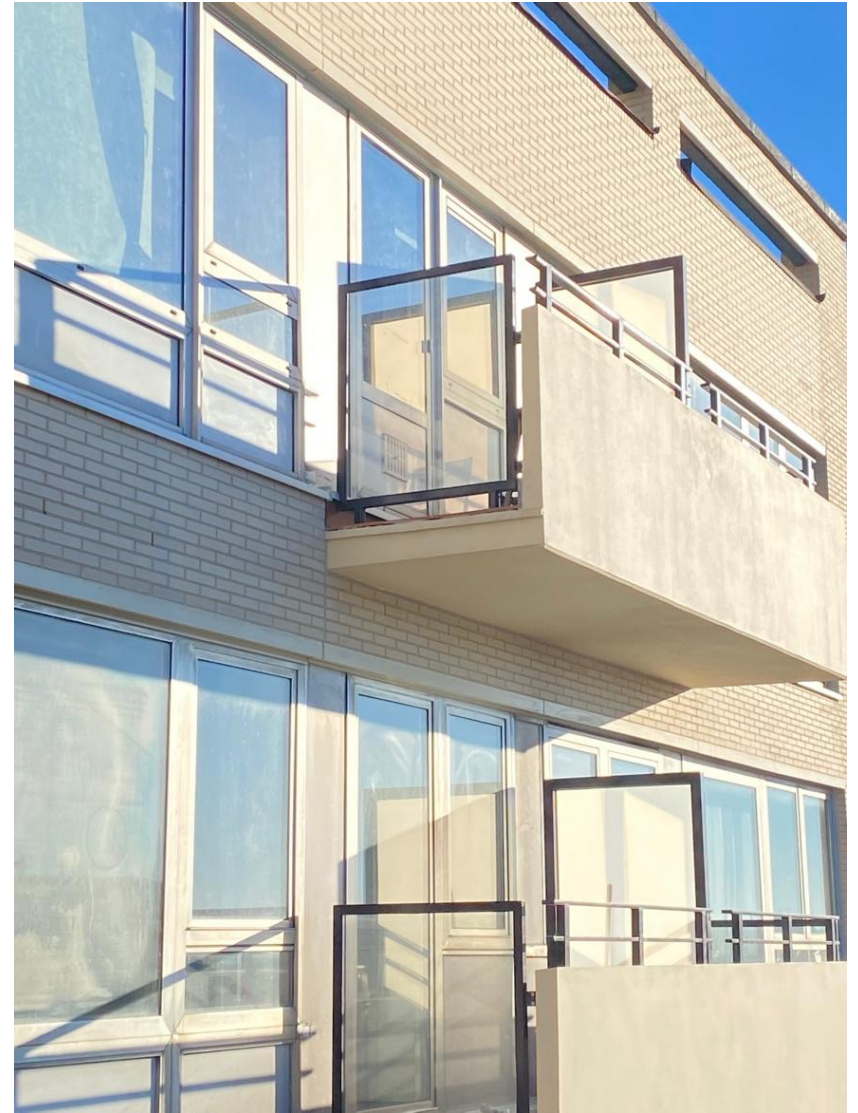
REMPLACEMENT DES BRIQUES

Intervention par colonne
car alignement façades maintenu

Valorisatie van een essentieel onderdeel van dit erfgoed, namelijk de compositie van de gevels door een respectvolle, performante en evolutieve aanpak.

Royal Building Residence_Vorst en Sint-Gillis

foto's@ Origin.

Vervanging van de bakstenen gevelbekleding, restauratie van de betonnen balkons en aanpassing van de balustrades aan de geldende normen. Coördinatie met het behoud van de kozijnen (privé-onderdelen), rekening houdend met de aansluitingen (lateien en dorpels).

TE ONTHOUDEN VAN DE PRESENTATIE

4. Conclusie

De drie gepresenteerde projecten hebben allemaal specifieke erfgoedkwaliteiten. Ze onderscheiden zich ook door de meer of minder uitgebreide wettelijke bescherming waar ze van genieten. Deze wettelijke bescherming, hoewel de restauratie- of renovatieprojecten nog niet waren opgestart, komt al overeen met de interventiefilosofie die voor elk van hen zal worden gehanteerd.

Deze filosofie, hoewel op maat uitgewerkt voor elk project, heeft een gemeenschappelijke deler: de wil om de dingen te laten voortduren.

Tegenwoordig zou de ***kunst van het laten voortduren van de dingen*** elke aanpak moeten begeleiden, elke handeling uitgevoerd op een bouwwerk of object, ongeacht de erfgoedwaarde.

Uit de gepresenteerde illustraties blijkt dat deze ***aanpak in bepaalde situaties kan worden vergemakkelijkt***, vooral bij het behouden, onderhouden en zorgen voor ***bestaande onderdelen*** die in het verleden vaak getuigen van ***hoge uitvoeringskwaliteit en duurzaamheid*** en ***veerkracht***.

Echter, deze kunst van het laten voortduren moet vandaag gepaard gaan met een langetermijnvisie, door ***geschikte materialen*** te kiezen, ***vakmanschap*** te behouden, en de ***feedback*** te evalueren over ***technische en technologische innovaties en de vereiste conformiteiten***.

Ten slotte zou deze kunst van het laten voortduren moeten worden beschouwd binnen een ***collectieve visie***, zowel om ethische of zelfs politieke redenen, en moet zij op vergelijkbare wijze worden toegepast ongeacht het erfgoed dat wordt behandeld.

CONTACT

Cécile MAIRY

Ir.Architect – Bestuurder van Origin

+32 2 776 82 00

info@origin.eu

Origin – architecture&engineering

<https://origin.eu/nl>

ARCHITECTURE
& ENGINEERING
origin

